

Valgdirektoratet
Postboks 2080
3103 TØNSBERG

Deres ref

Vår ref

Dato

25/156-2

14. januar 2025

Tolkning av valgloven § 5-10 - behandling av listeforslag

Kommunal- og distriktsdepartementet viser til e-poster 2. og 3. januar 2025 med spørsmål om behandling av listeforslag.

Bakgrunn

Direktoratet skal ha et møte med fylkeskommunene om blant annet behandling listeforslag, og det har i forkant av møtet kommet inn følgende spørsmål til valgloven § 5-10 tredje ledd:

I utgangspunktet er jo en frist på 7 dager grei å forholde seg til, men vi som har jobbet mye med listeforslag vet at dialogen går ofte mye frem og tilbake mellom enkelte partier og administrasjonen. Vi hører også fra ulike partier at fylkeskommunene praktiserer regelverket ulikt.

Noen problemstillinger rundt fristen på 7 dager:

- Gjelder den fra det tidspunktet du sender en e-post til partiets tillitsvalgte?*
- Hva hvis du får fritakssøknader som gjør at de må finne nye kandidater – forholder vi oss da også til denne 7-dagers fristen eller kan vi sette egen frist?*
- Hva med manglende underskrifter? Må alle underskriftene være sjekket før vi sender ut beskjed om manglende underskrifter pga av at de kun har nå 7 dager på seg til å levere inn resten av underskriftene? Tidligere har vi hatt løpende dialog om manglende underskrifter.*

Om valgloven § 5-10

Valgloven § 5-10 har regler om valgmyndighetenes behandling av listeforslagene. Det følger av andre ledd at valgmyndighetene skal kontrollere om listeforslagene oppfyller kravene i

loven. Det innebærer at valgmyndighetene må kontrollere om de kravene loven og forskriften stiller til blant annet overskriften på et listeforslag, kandidatene og underskriftene, er oppfylt. Av tredje ledd følger det at valgmyndighetene skal gi listeforslagets tillitsvalgte en frist på syv dager til å rette listeforslaget i tilfeller hvor listeforslaget ikke oppfylder kravene i loven. For eksempel skal valgmyndighetene gi tillitsvalgte en frist på syv dager til å rette et listeforslag som inneholder for få kandidater (§ 5-2), kandidater som ikke er ført opp med fornavn, etternavn og fødselsår (§ 5-1 tredje ledd), for få underskrifter (§ 5-4 andre ledd), underskrifter fra personer som ikke har stemmerett i valgdistriktet (§ 5-4 andre ledd), ikke har vedlagt opplysningene i valgloven § 5-5, stemmetillegg til flere kandidater enn det som er tillatt (§ 5-3) eller ikke inneholder opplysning om hvilket valg listen gjelder for eller hvilket parti eller gruppe som har satt fram forslaget (§ 5-1 første og andre ledd).

Bestemmelsen erstatter § 6-6 tredje ledd første punktum i valgloven 2002, som lød slik:

Dersom et listeforslag ved innleveringen ikke oppfylder lovens krav, skal valgmyndighetene gjennom forhandlinger med listeforslagets tillitsvalgte forøke å bringe forslaget i samsvar med loven.

Begrunnelsen for at det er tatt inn i loven at valgmyndigheten skal gi forslagsstillernes tillitsvalgte en frist på syv dager til å rette listeforslaget hvis det ikke oppfylder kravene i loven, er at ikke bør være en lang tilleggsfrist eller settes flere ulike frister for å rette feil ved listeforslaget. Bakgrunnen for endringen er omtalt i forarbeidene til loven, jf. Prop. 45 L (2022–2023) s. 127–128:

Utvalget foreslår å videreføre at dersom et listeforslag ikke oppfylder alle kravene i loven ved innlevering, skal listeforslagets tillitsvalgte få rette manglene. Det er etter gjeldende rett ikke fastsatt noen bestemmelse om hvor lang frist valgmyndighetene skal gi listeforslagets tillitsvalgte for å rette mangler ved listeforslaget. Utvalget foreslår heller ikke å regulere dette.

Departementet mener det fortsatt bør være mulig for listeforslagets tillitsvalgte å rette mangler ved listeforslaget som foreligger ved innleveringen, forutsatt at listeforslaget oppfylder de minstekrav som etter gjeldende rett stilles til et listeforslag ved innleveringen. Departementet mener imidlertid at det bør settes en kort frist for å rette opp feil ved listeforslaget. I utgangspunktet er alle frister absolutte i valgloven, og departementet kan ikke se at det er gode grunner for at det skal være en lang tilleggsfrist ved innlevering av listeforslag. Fristen for å levere listeforslag foreslås fortsatt å være 31. mars i valgåret, og listeforslagsstillerne har gode muligheter til å oppfylle kravene som stilles til listeforslaget innen denne fristen. Ingen av høringsinstansene hadde imidlertid merknader til utvalgets forslag om å videreføre dagens regelverk. Departementet inviterte derfor høsten 2021 inn flere kommuner og fylkeskommuner til et innspillsmøte, hvor departementet bad dem om deres erfaring med dette regelverket. Tilbakemeldingen fra kommunene og fylkeskommunene var at de fleste listeforslagene oppfylte kravene i loven ved innlevering. Det var imidlertid enkelte listeforslag som ikke inneholdt nok kandidater eller hadde for få underskrifter, slik det er ved hvert valg. Enkelte listeforslag fikk ved valget i 2021 utsatt fristen flere ganger for å kunne oppfylle kravene i loven. Dette medfører mye arbeid for

valgmyndighetene. Departementet foreslår på denne bakgrunn at etter at valgmyndighetene har kontrollert listeforslaget med vedlegg og kommet til at det ikke oppfyller alle kravene i loven, skal de sette en frist på syv dager for listeforslagets tillitsvalgte til å rette opp manglene ved listeforslaget. Dersom listeforslaget etter denne fristen fortsatt har mangler, skal listeforslaget forkastes.

Departementet foreslår videre å lovfeste hvilke endringer som kan gjøres på listeforslaget etter innleveringsfristen, da disse reglene henger sammen med de øvrige reglene om retting i loven. Reglene er i dag forskriftsfestet.

For at det skal være et listeforslag å rette og bestemmelsen i § 5-10 tredje ledd skal kunne få anvendelse, må også bestemte minstekrav være oppfylt. For at et forslag skal anses som et listeforslag etter loven ved innleveringen, må det gå fram at det er et forslag til valgliste og inneholde navnet på minst én kandidat og være underskrevet av minst én forslagsstiller med stemmerett i valgdistriktet. Dette er en videreføring av tolkningen av valgloven 2002. I merknaden til bestemmelsen i forarbeidene til loven er dette omtalt slik, jf. Prop. 45 L (2022–2023) s. 278:

For at valgmyndighetene skal behandle listeforslaget kreves det at listeforslaget oppfyller visse minstekrav. Det må fremgå av listeforslaget at det er et forslag til valgliste, inneholde navnet på minst én kandidat og være underskrevet av minst én forslagsstiller med stemmerett i valgdistriktet. Dersom ikke disse kravene er oppfylt, foreligger det ikke noe listeforslag, og det er dermed ikke mulig å rette opp manglene. Dette er en videreføring av hvordan gjeldende rett er tolket.

Dersom listeforslaget ikke er rettet etter at den fastsatte fristen på syv dager har passert, skal forslaget ikke godkjennes.

Fjerde ledd pålegger valgmyndighetene å «gi melding til samtlige kandidater på listeforslagene om at de er satt opp på et listeforslag, og opplyse om at kandidatene etter § 3-4 har rett til å bli fritatt fra å stå på valglisten». Valgloven § 3-4 slår fast at «[a]lle plikter å la seg føre opp på en valgliste, med mindre de gir skriftlig melding om at de ikke ønsker å bli ført opp på den aktuelle valglisten innen den fristen som distriktsvalgstyret, fylkesvalgstyret eller valgstyret setter». Bestemmelsene innebærer at valgmyndighetene må sette en frist i meldingen til kandidatene om at de er satt opp på et listeforslag. Regelen er videreført fra valgloven 2002. Loven stiller ikke krav til lengden på denne fristen. Det er heller ikke regulert i loven når en slik melding til kandidatene skal sendes. Departementet anbefaler imidlertid at den sendes så raskt som mulig etter at fristen for å levere listeforslag er passert.

Sjette ledd første punktum slår fast at valgmyndighetene «skal pålegge underskrivere eller kandidater som står på flere listeforslag i valgdistriktet, å melde fra innen en bestemt frist om hvilket listeforslag de vil stå på».

Hvilket tidspunkt fristen etter § 5-10 tredje ledd løper fra

Det er nytt at det i valgloven 2023 er fastsatt en frist for å rette feil ved listeforslaget, jf. § 5-10 tredje ledd. Det er etter bestemmelsen valgmyndighetene som skal sette fristen. Det er ingen

formkrav til hvordan fristen skal kommuniseres til listeforslagsstillerne, og loven åpner for elektronisk oversendelse. Departementet legger til grunn at det med syv dager menes syv kalenderdager. Hverken lovens ordlyd eller forarbeider sier hvilket tidspunkt fristen skal begynne å løpe fra. Forvaltningsloven § 29 første ledd har en regel om klagefrist der det framgår at fristen på tre uker gjelder fra det tidspunktet er kommet fram til vedkommende part. Departementet antar at fristen som settes etter valgloven § 5-10 tredje ledd må tolkes på tilsvarende måte slik at den begynner å løpe fra det tidspunktet meldingen er kommet fram til listeforslagets tillitsvalgte. Det innebærer at det ikke er et krav om at tillitsvalgte har åpnet eller gjort seg kjent med innholdet i meldingen, kun at den har kommet fram. Med elektronisk forsendelse vil meldingen normalt mottas hos mottaker kort tid etter at den er sendt fra avsender. Departementet legger til grunn at fristen med elektronisk oversendelse begynner å løpe den dagen den ble sendt. Departementet antar at å sette fristen syv dager fram i tid i en e-post vil være i tråd med lovens krav. Det vil si at dersom e-posten med fristen sendes på en mandag, vil fristen settes til førstkommende mandag. Dersom den fastsatte fristen faller på en lørdag eller helligdag, forlenges fristen fram til nærmeste etterfølgende hverdag, jf. valgloven § 21-4 andre ledd. Dersom fristen formidles i et brev som sendes som ordinær brevpost, vil fristen på syv dager begynne å løpe fra brevet er levert i tillitsvalgtes postkasse.

Det framgår av forarbeidene at fristen ikke kan begynne å løpe før innleveringsfristen for listeforslag 31. mars, jf. merknaden til bestemmelsen i Prop. 45 L (2022–2023) s. 278:

Dersom valgmyndighetene oppdager mangler ved listeforslaget før innleveringsfristen 31. mars, begynner likevel ikke syvdagersfristen å løpe før 31. mars.

Hvis et listeforslag blir levert inn og kontrollert av valgmyndighetene før innleveringsfristen, og det er behov for å fastsette en frist for å rette feil ved listeforslaget, kan dermed fristen tidligst begynne å løpe fra tidspunktet for innleveringsfristen er passert. Forslagsstillerne kan gjøre endringer på listeforslagene fram til innleveringsfristen.

Om fristen i § 5-10 tredje ledd gjelder ved supplering av kandidater og underskrifter som er strøket fra listeforslaget

Fristen som settes etter valgloven § 5-10 tredje ledd gjelder forhold ved listeforslaget som må rettes hvis de skal oppfylle kravene i loven.

Valgloven § 5-11 regulerer hvilke endringer som kan gjøres på listeforslaget etter innleveringsfristen har passert. Det følger av første ledd at det bare kan gjøres endringer som er nødvendige for å bringe listeforslaget i samsvar med kravene i loven. For eksempel vil det være anledning til å supplere med en underskrift hvis en underskrift er strøket fra listeforslaget. Etter bestemmelsens andre ledd kan listen suppleres med et nytt navn hvis en kandidat strykes fra listeforslaget selv om det ikke er nødvendig for å bringe listen i samsvar med lovens krav. Valgloven § 5-11 setter ingen frist for hvor raskt det må settes inn et nytt navn eller en ny underskrift.

Dersom det at en kandidat er strøket fra listeforslaget, fører til at forslaget ikke lenger oppfyller vilkårene i loven, er det uklart om bestemmelsen om at valgmyndighetene skal gi forslaget tillitsvalgte en frist på syv dager til å rette listeforslaget gjelder. Det er tilsvarende uklart om bestemmelsen gjelder i tilfeller når det at en som har underskrevet på et listeforslag, strykes fordi vedkommende har underskrevet på et annet listeforslag, fører til at forslaget ikke lenger oppfyller vilkårene i loven.

Lovens ordlyd synes isolert sett å inkludere også slike situasjoner. Lovens forarbeider omtaler imidlertid ikke disse situasjonene og ettersom det ikke er gitt uttrykk for at det skal gjøres en endring i praksis, kan det tale for at fristbestemmelsen i tredje ledd ikke kommer til anvendelse. Formålet med regelen synes å være å regulere situasjoner hvor listeforslagene ikke oppfyller kravene i loven ved innleveringsfristens utløp. Formålet med regelen i tredje ledd synes dermed ikke å ha vært å regulere disse situasjonene. Loven setter en frist for innlevering av listeforslag. Det er i forarbeidene vist til at det bør være en kort frist for å rette feil som foreligger ved innleveringen. At kandidater strykes fordi de ikke ønsker å stå på valglisten eller at underskrifter ikke kan medregnes fordi de også har underskrevet på et annet listeforslag ved samme valg, er ikke feil som foreligger ved innleveringen. Valgloven § 5-11 har som nevnt ingen frist for å supplere slike kandidater eller underskrifter. Departementet antar på denne bakgrunn at fristen i § 5-10 tredje ledd ikke gjelder for supplering av kandidater eller underskrifter når dette er nødvendig for at listeforslaget skal oppfylle vilkårene i loven.

Om kontroll av underskriftene

Ved tidligere valg har valgmyndighetene hatt en løpende dialog med forslagstillers tillitsvalgte etter dagjeldende valglov § 6-6 tredje ledd første punktum. I enkelte tilfeller har valgmyndighetene gitt flere frister for å oppfylle kravene i loven til antall underskrifter. Hensikten med at loven nå slår fast at valgmyndighetene skal sette en frist på syv dager for å rette feil ved listeforslaget, er å unngå den typen merarbeid for valgmyndighetene, jf. forarbeidene det er vist til ovenfor. Lovbestemmelsen forutsetter slik departementet ser det at alle underskriftene kontrolleres før valgmyndighetene setter en frist på syv dager for å bringe listeforslaget i tråd med vilkårene i loven. Departementet antar likevel at bestemmelsen ikke er til hinder for at valgmyndighetene, dersom de ønsker det, gir beskjed til listeforslagets tillitsvalgte om at forslaget ikke oppfyller kravene i loven til for eksempel antall underskrifter før valgmyndighetene gir listeforslagets tillitsvalgte en frist på syv dager for å rette feil ved listeforslaget. Valgmyndighetene kan da samtidig gi beskjed om at det vil bli satt en frist på syv dager for å rette feilene når valgmyndighetene har kontrollert listeforslaget i sin helhet.

Med hilsen

Siri Dolven (e.f.)
avdelingsdirektør

Cathrine Sørli
utredningsleder

Dokumentet er elektronisk signert og har derfor ikke håndskrevne signaturer